

НАПРЯМ 14. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ, ВЕТЕРАНСЬКА ПОЛІТИКА ТА ФОРМУВАННЯ СТІЙКИХ ГРОМАД

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-621-1-74>

Анплєєв А. Б.,
магістр психології, аспірант
Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка
НАПН України
м. Київ, Україна

РЕАБІЛІТАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ПІДТРИМКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК ЧИННИК ПОДОЛАННЯ СОЦІОАДАПТАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ У ПІСЛЯВОЄННОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Війна залишає глибокий слід не лише у фізичному просторі держави, але й у психологічному та соціальному житті суспільства. Однією з найважливіших категорій населення, яка потребує системної підтримки у післявоєнний період, є військовослужбовці, що повертаються до мирного життя після участі у бойових діях. Перехід від умов фронтового існування до цивільного середовища супроводжується складним процесом соціальної адаптації, який охоплює психологічні, соціальні, медичні та економічні аспекти життя людини. У цьому контексті реабілітаційні практики набувають особливого значення, оскільки вони спрямовані не лише на відновлення фізичного та психічного стану військовослужбовців, але й на формування умов для їх повноцінної інтеграції у соціальне середовище, відновлення активної життєвої позиції та участі у розвитку громади [1, с. 203].

Соціоадаптаційні труднощі, з якими зустрічаються військово-службовці після завершення служби або повернення із зони бойових дій, мають комплексний характер. Вони можуть проявлятися у зміні системи цінностей, відчутті відчуженості від цивільного суспільства, труднощах у міжособистісних взаєминах, проблемах працевлаштування, а також у психологічних переживаннях, пов'язаних із досвідом війни. Досвід перебування у бойових умовах формує специфічні поведінкові реакції та моделі мислення, які в умовах мирного життя можуть викликати напруження та внутрішні конфлікти. Саме тому процес повернення

військовослужбовців до цивільного життя потребує комплексного підходу, який поєднує медичні, психологічні та соціальні компоненти підтримки [2, с. 200].

Реабілітаційні практики, спрямовані на підтримку військовослужбовців, базуються на міждисциплінарному підході, що передбачає співпрацю фахівців різних сфер: медиків, психологів, соціальних працівників, педагогів та представників громадських організацій. Такий підхід дозволяє розглядати процес реабілітації не лише як лікування або відновлення здоров'я, а як комплексну систему заходів, спрямованих на відновлення соціальної активності людини, формування нових життєвих стратегій та підтримку її психологічної стійкості. Одним із важливих напрямів реабілітаційної роботи є психологічна підтримка військовослужбовців. Психологічна реабілітація передбачає створення безпечного простору для усвідомлення пережитого досвіду, формування навичок емоційної регуляції та відновлення внутрішніх ресурсів особистості. У процесі психологічної підтримки важливо враховувати індивідуальні особливості кожної людини, її життєвий досвід, систему цінностей та соціальні зв'язки. Робота психолога спрямована не лише на подолання травматичних переживань, але й на формування нових смислів, які дозволяють людині побачити перспективу власного розвитку та участі у суспільному житті [3, с. 57].

Не менш важливим компонентом реабілітаційних практик є соціальна підтримка, що включає допомогу у відновленні соціальних зв'язків, адаптації до нових умов життя та пошуку можливостей для професійної реалізації. Для багатьох військовослужбовців повернення до цивільного життя супроводжується необхідністю усвідомлення власної нової ролі у суспільстві. Соціальні програми підтримки спрямовані на створення умов, у яких людина може відчутти свою значущість, отримати можливість реалізувати власний потенціал та знайти нові форми участі у житті громади [4, с. 105].

Особливу роль у процесі соціальної адаптації відіграє сім'я військовослужбовця. Родина є важливим ресурсом підтримки, однак одночасно вона також переживає складний процес адаптації до змін, які відбуваються у житті людини після повернення з війни. Реабілітаційні програми повинні враховувати потреби не лише самого військовослужбовця, але й членів його родини, оскільки гармонізація сімейних взаємин сприяє стабілізації психологічного стану та створює сприятливі умови для відновлення життєвого балансу. У післявоєнному суспільстві важливим чинником успішної реабілітації є участь громад у підтримці ветеранів. Стійкі громади формуються там, де існує культура взаємопідтримки, поваги до досвіду військовослужбовців та готовність створювати умови для їх соціальної інтеграції. Громадські ініціативи, ветеранські спільноти, програми професійної перепідготовки та волонтерські проекти відіграють важливу роль у формуванні середовища, в

якому військовослужбовці можуть відчувати себе повноцінними учасниками суспільного життя [4, с. 109].

Однією з перспективних форм реабілітаційної роботи є програми розвитку особистісної стійкості. Психологічна стійкість дозволяє людині адаптуватися до складних життєвих обставин, зберігати внутрішню рівновагу та знаходити ресурси для подолання труднощів. У контексті реабілітації військовослужбовців формування стійкості передбачає розвиток навичок саморегуляції, здатності до рефлексії, усвідомлення власних сильних сторін та формування позитивного бачення майбутнього. Реабілітаційні практики також включають освітні та професійні програми, спрямовані на підтримку працевлаштування військовослужбовців. Професійна реалізація є важливим фактором соціальної інтеграції, оскільки вона дозволяє людині відчувати свою корисність для суспільства та забезпечує економічну стабільність. Програми професійної підготовки, перекваліфікації та розвитку підприємницьких навичок створюють можливості для активної участі ветеранів у соціально-економічному житті країни [5, с. 92].

Важливим аспектом реабілітаційних практик є формування суспільної культури підтримки військовослужбовців. Повага до їхнього досвіду, визнання їхнього внеску у захист держави та створення умов для їхнього розвитку є важливими складовими формування гуманістичного суспільства. У цьому контексті реабілітація військовослужбовців розглядається не лише як система спеціалізованих програм, але й як процес трансформації суспільної свідомості, що передбачає розвиток культури взаємної підтримки та відповідальності. Комплексний підхід до реабілітації військовослужбовців передбачає поєднання медичних, психологічних та соціальних практик, спрямованих на відновлення цілісності особистості. Такий підхід дозволяє враховувати різноманітність потреб людей, які пережили досвід війни, та створювати індивідуальні програми підтримки, що сприяють їх успішній адаптації до мирного життя [5, с. 94].

У довгостроковій перспективі розвиток реабілітаційних практик сприятиме формуванню більш стійкого суспільства, здатного підтримувати своїх громадян у складні періоди історичного розвитку. Інвестиції у систему медико-психолого-соціальної реабілітації є інвестиціями у людський потенціал країни, адже відновлення життєвої активності військовослужбовців створює передумови для їх активної участі у відбудові держави, розвитку громад та формуванні нових соціальних практик солідарності.

Таким чином, реабілітаційні практики підтримки військовослужбовців відіграють важливу роль у подоланні соціоадаптаційних викликів післявоєнного суспільства. Вони сприяють відновленню фізичного та психологічного благополуччя людини, підтримують її соціальну інтеграцію та створюють умови для формування активної громадянської

позиції. Комплексна система реабілітації дозволяє не лише допомогти окремим людям подолати труднощі, пов'язані з досвідом війни, але й сприяє зміцненню соціальної єдності та формуванню стійких громад, здатних підтримувати один одного у процесі відновлення та розвитку.

Список використаних джерел:

1. Берлач А. І. Конфліктологія : навчальний посібник. Київ : Університет «Україна», 2007. 203 с.
2. Бойко О. В., Гузенко І. М., Кожевніков В. М. Психологічна підготовка військовослужбовців : метод. посіб. Ч.1. Львів : АСВ, 2010. 200 с.
3. Боярин Л. В. Теоретичний аналіз вивчення проблеми соціальної адаптації у психологічній літературі. *Теоретичні прикладні проблеми психології. Збірка наукових праць.* № 3. 2013. С. 57.
4. Варламов Д. О. Медико-соціальні проблеми професійного стресу у військовослужбовців миротворчих контингентів Збройних Сил України. *Військова медицина України.* 2003. Т. 3, № 3–4. С. 105–109.
5. Волик О. М. Соціальний та духовний комфорт військовослужбовців строкової служби Збройних Сил України. *Військова медицина України.* 2002. Т. 2, № 1. С. 92–94.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-621-1-75>

Балтремус В. Є.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент ЗВО кафедри педагогіки та психології
Вінницького національного медичного університету
імені М. І. Пирогова
м. Вінниця, Україна*

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ «М'ЯКОЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ» ВЕТЕРАНІВ ЧЕРЕЗ РОЗВИТОК ФАСИЛІТАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЛІДЕРІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Процес повернення ветеранів до цивільного життя в умовах тривалого військового конфлікту виходить за межі суто медичної чи психологічної реабілітації. Сьогодні це системний соціально-педагогічний виклик, що потребує трансформації не лише особистості військових, а й самого соціального середовища, у яке вони повертаються. Традиційні методи реінтеграції часто фокусуються на «виправленні» або